

עלוך שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

255 פ"ק פסח וצ"א תש"ס ז' תמוז ו' תש"ס

לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482

ניתן לקבל את העלוך במייל etayba1@gmail.com

הנושא: הסיבה לצרות קודם ביאת המשיח

שגם אליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה שנאמר "ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו".

ונשאלת השאלה מדוע יהיו צרות רבות קודם ביאת המשיח?

ונראה לבאר על פי דברי הגמרא בפסחים (פח.), מאי דכתיב (ישעיה ב', ג') "והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלהי יעקב וגו'", אלהי יעקב ולא אלהי אברהם ויצחק? אלא לא כאברהם שכתוב בו הר שנאמר "אשר יאמר היום בהר ה' יראה", ולא כיצחק שכתוב בו שדה, שנאמר "ויצא יצחק לשוח בשדה", אלא כיעקב שקראו בית שנאמר "ויקרא את שם המקום ההוא בית אל".

ומבאר האלשיך הקדוש ב"תורת משה" (פרשת בחוקותי כ"ו י"ג ד"ה או יאמר) כי בית המקדש הראשון שהיה בזכות אברהם אבינו, שלטו בו ידי האויבים מצד ישמעאל שיצא מאברהם, וכן בית המקדש השני שהיה בזכות יצחק אבינו, שלטו בו ידי האויבים מצד עשו שיצא מיצחק, אבל בית המקדש השלישי שהיה בזכות יעקב אבינו שהיתה מיטתו שלימה יתקיים לנצח נצחים בלי שום ביטול, ובלשון קדשו: "כי הנה שלש בתי מקדש הן, בית ראשון ובית שני ובית שלישי, והנה השניים היו מעשה ידי אדם, והנה כתוב אצלנו שהראשון היה בזכות אברהם, והשני בזכות יצחק, והשלישי המקווה בזכות יעקב, ועל כן השניים היו מעשה ידי אדם ולא נתקיימו, כי זה היה לו ישמעאל וזה היה לו עשו, ולכן זה קראו הר וזה שדה, אך השלישי שבזכות יעקב שקראו בית שהוא קיים לעד, ההוא יבוא רוחני מעשה אלקים ולא יטלטלו עוד". ע"כ.

כמו כן כתב המבי"ט בספרו בית אלקים (שער התפילה פרק ח"ח) לבאר מדוע תפילת ערבית רשות (ברכות כז:) כיון ששלשת התפילות כנגד שלשת הגאולות: תפילת שחרית כנגד גאולת מצרים, תפילת מנחה כנגד גאולת בבל, שהיתה לאחר שבעים שנות גלות, ותפילת ערבית כנגד הגאולה העתידה. בגאולת מצרים נאמר בפירוש זמן הגלות ארבע מאות שנה, כמו כן גלות בבל נאמר בה שתהיה שבעים שנה, נמצא כי שתי הגאולות אינן תלויות בחזרה בתשובה, אלא במכסת השנים. אבל הגלות האחרונה שהיא כנגד תפילת ערבית, תלויה אך ורק בתשובה ולא נאמר בה זמן, כמו שאמר המשיח ליהושע בן לוי: "היום – אם בקולו תשמעו". ובהגיע זמן הקץ אם לא יחזרו בתשובה מעצמם יעמיד עליהם מלך עז וקשה שיגזור גזירות עד שיחזרו בתשובה שלמה... לכך תפילת ערבית רשות, כי הגאולה תלויה אך ורק בנו אם נעשה מאמץ משותף ניגאל מיד.

חז"ל במסכת סנהדרין (צז.) ובמסכת סוטה (מט:) מפרטים לנו את גודל הצרות העתידות להיות קודם הגאולה, כגון: נערים פני זקנים ילבינו, זקנים יעמדו מפני קטנים, בן מנוול אב, בת קמה באמה כלה בחמותה וכו'. וחז"ל מפרטים צרות רבות שעתידות לבוא על עם ישראל עד שמסכמים ואומרים "אין בן דוד בא עד שיתייאשו מן הגאולה".

כשהגאון רבי אלחנן וסרמן הי"ד היה בלונדון היה העולם עומד אז על שפת המלחמה העולמית השניה ורבי אלחנן אמר בלונדון שיעורים ודרשות, והפצירו בו יהודי לונדון שישאר שם כי המלחמה ממשמשת ובאה, וזה פיקוח נפש לנסוע בעת הזאת חזרה לישיבתו בפולניה.

ענה רבי אלחנן תשובה על כך ברבים באמצע דרשתו בבית הכנסת "מחזיקי הדת" ואמר: מה אתם סבורים יהודי לונדון, שאתם לא תסבלו את הצרות של חבלי משיח? אני שמעתי מפי ה"חפץ חיים" זצ"ל שאמר מיד לאחר מלחמת העולם הראשונה, שמלחמת גוג ומגוג תתחלק לשלשה חלקים המלחמה הראשונה היתה זו שעברה עלינו, והשניה תהיה בערך בעוד כעשרים וחמש שנה עד שלשים שנה וכך היה כידוע. ואחריה תהיה מלחמה שלישית ואחרונה ובסופה תהיה הגאולה השלמה.

והוסיף ה"חפץ חיים" ואמר שבמלחמה השלישית יסבול כל העולם, יסורי חבלי משיח.

וסיים רבי אלחנן וסרמן: אם כן גם אתם יהודי לונדון לא תוכלו להימלט מחבלי משיח, אלא שאנחנו נסבול זאת לפניכם.

כל זאת אמר רבי אלחנן וסרמן בפני קהל עם ועדה בלונדון ואחר השבת נסע חזרה ונספה יחד עם כל הקדושים בקובנה הי"ד (שביבי לב שבסוף ספר לב אליהו ח"א אות פ"ז).

כתב בשיבולי הלקט (סימן קכ"ו) בשם הר"ר נתן ב"ר מכיר ז"ל "למה אומרים במנחת שבת ואני תפילתי? לפי שצרה אחרונה שלא נהייתה מעולם כמוה תהיה בעקבי הקץ תשעה חודשים כמ"ש (מיכה ה', ב') "לכן יתנם עד עת יולדה ילדה", והיום האחרון תכבד הצרה מכל שלפניה ויום שבת יהיה, וכל היום תהיה הצרה עד עת מנחה. ואז יהיו ישראל נענים בשמחה בשעת מנחה, ומיד יבא משיח ויושיענו. הה"ד "בעת רצון עניתיך וביום ישועה עזרתך" (ישעיה מ"ט, ח) במנחה שהוא עת רצון עניתיך וביום שבת שהוא יום ישועה עזרתך והיינו דכתיב "בשובה נחת תושעון", כלומר ביום נחת תושעון שבו תגאלו ותפלת מנחה קורא עת רצון

ומתבאר כי הגאולה העתידה ובניית הבית השלישי היא זכות יעקב אבינו.

ומצינו אצל יעקב אבינו כאשר הגיע לבית לבן למצוא את שידוכו, בא חסר כל ללא כל מתנות בידו לרצות בהם את כלתו. וכפי שמגלים לנו חז"ל היה זה בגלל אליפז בנו של עשו, שנטל מיעקב את כל רכושו. וכדברי רש"י (פרק כט פסוק יא) להסביר את סיבת בכיו של יעקב בפגישתו עם רחל: דבר אחר, לפי שבא בידיים וצמידים ומגדנות, ואני אין עבד אבי אבא היו בידיו נזמים וצמידים ומגדנות, ואני אין בידי כלום. לפי שרדף אליפז בן עשו במצות אבינו אחריו להורגו והשיגו, ולפי שגדל אליפז בחיקו של יצחק משך ידו. אמר לו: מה אעשה לציווי של אבא? אמר לו יעקב: טול מה שבידי והעני חשוב כמת. ע"כ.

והסביר החידושי הר"ם ז"ע שהסיבה שהוצרך יעקב להגיע בידיים ריקות ללבן, כדי שיתלה בטחונו רק בה' וז"ל (הובא בספר שיח שרפי קודש): ולזה חזר ואמר חס ושלום לית אנא מוביד סברי מן בריי, היינו שהמחשבה הזאת היא רק לעזור, לאחר שיודע בבירור שאין לו שום תועלת והוא אין, אז יבוא לו עזר מעם ה' בתוקף ועוז, ולכן לא אמר תיכף עזרי מעם ה', וזה פעל יעקב אבינו לדורות, כאשר ישראל אין להם שום עזר והמה אין, ויודעים שאין להם שום עזר, אז יבוא העזר מעם ה' עושה שמים וארץ. ע"כ.

ומתבאר כי הישועה באה ליעקב אבינו, רק כאשר הבין כי אין לו מעצמו כלום, ותלה עצמו רק בבורא יתברך בזה המשיך לעצמו את הישועה, אף הגאולה העתידה רק כאשר נגיע להכרה "כי אין לנו על מי להישען אלא על אבינו שבשמים", רק אז נזכה לגאולה.

מעתה יש לבוא ולבאר מהו שתיקן יעקב אבינו את תפילת ערבית על אם הדרך, כמאמר הכתוב "וַיִּפְגַע בְּמִקוֹם וַיִּלֶן שָׁם כִּי בָא הַשָּׁמֶשׁ". ופירש רש"י: אין פגיעה אלא לשון תפילה כמו: "אל תפגע בי" (ירמיהו ז, ז), ללמדנו שתיקן יעקב תפילת ערבית. ולאחר מכן מפרש רש"י שהיה זה באמצע הדרך, וז"ל: כי בא השמש - היה לו לכתוב ויבא השמש וילן שם כי בא השמש משמע ששקעה לו חמה פתאום שלא בעונתה כדי שילין שם. ע"כ.

ולפי דרכינו כי יעקב אבינו הוא כנגד הגאולה העתידה, ניתן לפרש שיש כאן לימוד עבורנו כיצד להתפלל ולבקש על הגאולה העתידה, וזאת על פי דברי הרה"ק רבי חיים מצאנז ז"ע שהסביר את הכתוב "תפילה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו", על פי מאמר הפסוק באיוב "נתיב לא ידעו עיט". ובתרגום: "דלא חכמיה סמא"ל". ואמר רבי חיים מצאנז בתפילות הקבועות של שחרית מנחה וערבית, רואה הס"מ את היהודי ניגש להתפלל הרי שמיד מקדים ועולה לשמים לקטרג על אותו יהודי, שלא ראוי שיתקבלו תפילותיו מחמת העבירות שהוא עשה. אבל כאשר נמצא האדם באמצע היום, באמצע עבודתו או באמצע כל עיסוק אחר, ועוצר לרגע מכל עיסוקיו נושא עיניו לשמים, אומר פרק תהילים ומבקש מבורא עולם את בקשתו האישית, מתפילה זו הס"מ לא יודע ולכן אינו מקטרג עליה, והיא פועלת גדולות ונצורות. ובזה פירש את הפסוק: "תפילה לעני כי יעטוף" לעניי ראשי תיבות: "נתיב לא ידעו עיט", כיצד יתפלל האדם והס"מ לא ידע מתפילתו? "כי יעטוף" כאשר יעטוף את התפילה שלו בעיסוקים של אמצע היום, אזי הס"מ לא ידע ממנה ותעלה ישר לבורא עולם.

אף בתפילה עבור הגאולה העתידה לא ניתן להתפלל ולבקש בצורה הרגילה, כי מיד יעמוד השטן ויקטרג עליה, שאין ישראל ראויים עדיין לגאולה. לכן בא יעקב ומלמדנו להתפלל על הגאולה, כשאנו באמצע הדרך, כאשר אין השטן שם לבו לתפילתנו ולא יקטרג עליה.

בדרך זו יש לבאר את דברי הגמרא בברכות (ג): תניא, אמר רבי יוסי, פעם אחת הייתי מהלך בדרך ונכנסתי לחורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל, בא אליה זכור לטוב ושמר לי על הפתח, עד שסיימתי תפילתי. לאחר שסיימתי תפילתי, אמר לי: שלום עליך רבי! ואמרתי לו: שלום עליך

רבי ומורי! ואמר לי: בני, מפני מה נכנסת לחורבה זו? וכו'. ואמר לי: בני, מה קול שמעת בחורבה זו? ואמרתי לו: שמעתי בת קול שמנהמת כיונה ואומרת: אוי לבנים שבעונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתם לבין האומות וכו'. ע"כ.

ולפי דרכינו יש לפרש, כי בחר רבי יוסי להיכנס לאחת מחורבות ירושלים בדייקא באמצע הדרך, כיון שזה העת והזמן הראוי להתפלל על חורבן בית המקדש, כי בעת הזאת אין השטן מקטרג, וכך למד מיעקב אבינו שהוא כנגד הגאולה העתידה שהתפלל על אם הדרך.

"להתענג בתענוגים"

קו השיעורים של הרב איתי בן אהרן

לשמיעת שיעורים על פרשת ויצא הקש 117

0772618021

"שמעו ותחי נפשכם"

כבר מאות מתענגים על הספר נזולת שדה – תנאים ואמוראים

מה איתך?

א. מדוע רבן יוזנן בן זכאי נקבר בטבריה
על אף שזוי בדרום?

ב. מדוע בזורה ברוריה לבעוט ברגלה
בתלמיד ששנה בשקט ולא סתרה לו על
לזיוו?

ג. מדוע רבי מאיר נקבר בעמידה?

ד. מי היה הסנדר של התנא רבי
ישמעאל?

ה. כיצד רבי טרפון נשבע ואומר "אקפוז
את בני"?

תשובות לשאלות אלו ועוד דברים מעניינים
ונדירים תמצאו בספר "נזולת שדה תנאים
ואמוראים"

לפרטים: 0504145482